

Az Iszlám Állam stratégiája, politikai, katonai tervei¹

RESPERGER ISTVÁN

The strategy, political and military plans of the Islamic State

The article analyses the planning methods, vision, strategy, policy goals of the Islamic State, as well as the economic basis and methods, to show the reasons in the emergence of this terrorist organization.

„Óh muszlimok, siessetek az országotokba! Ez a ti állomatok... Ez a tanácsom hozzátok. Ha kitartotok, meghódíthatjátok Rómát, és Allah akaratából tiétek lesz a világ.”²

Abu Bakr al-Bagdadi

Bevezetés

2001. szeptember 11. az emberiség új időszámításának kezdete, egyben a terrorizmus elleni küzdelem egyik fontos mérföldköve. Az Amerikai Egyesült Államokban 1865. április 9-én ért véget a polgárháború,³ azóta amerikai földön nem érte ilyen súlyos veszteség az USA-t.⁴ A támadás következtében előtérbe került a terrorizmus, ezen belül a vallási indíttatású terrorizmus, valamint az ellene való küzdelem. Senki sem gondolta volna, hogy 2015-ben ennek a szervezetnek az új szárnya, az elhíresült, apokaliptikus Iraki és Levantei Iszlám Állam (Islamic State of Iraq and the Levant; a továbbiakban egyszerűsítve Iszlám Állam, IÁ) terrorszervezet veszélyeztetni fogja a Közel-Kelet érzékeny egyensúlyát. A világot sokkoló, az információs hadviselés minden elemét felhasználó szervezet a világhálón, annak minden megjelenési felületén villámgyorsan a hírek, az érdeklődés középpontjába került.

1 A cikk másodközlemény. Az eredeti cikk: Dr. habil. Resperger István ezredes: Az Iszlám Állam stratégiája, politikai, katonai tervei. *Seregszemle*, az MH Összhaderőnemi Parancsnokság folyóirata. XIV. évf., 1. sz., 2016. január–február, 7–21. o., www.honvedelem.hu/container/files/attachments/57646/2016_1_seregszemle_internet.pdf (a letöltés ideje: 2016. 12. 27.).

2 Loretta Napoleoni: *Az iszlamista főnix*. Budapest, 2015, HVG-könyvek, 124. o.

3 Lee tábornok 1865. április 9-én Appomattoxnál letette a fegyvert, katonai szempontból ekkor fejeződött be a háború. 1865. május 29-én Andrew Johnson elnök kihirdette az amnesztiát, hivatalosan ekkor ért véget a polgárháború. Dupuy, Ernest R. – Dupuy, Trevor N.: *The Harper Encyclopedia of Military History from 3500 BC to the Present*. Harper Resource, 1993, p. 904.

4 A New York-i merénylet áldozatainak száma: 6807 halott, 2100 sebesült. A polgárháború legvéresebb ütközetében, 1863. július 1–3. között a Pennsylvania állambeli Gettysburgnál a déli haderő halottakban, sebesültekben és eltűntekben körülbelül 28 000 katonát, az északi hadsereg körülbelül 23 000 embert veszített. 1941. december 7-én Pearl Harbornál 2403 tengerész, katona és polgári személy esett áldozatul a japánok támadásának. Dupuy–Dupuy: *i. m.* p. 923.

Egy másik mérföldkő 2014. július 5.: Moszulban⁵ ezen a napon lépett első ízben a nyilvánosság elé Abu Bakr al-Bagdadi, az Abbászida kalifák fekete köntösét magára öltve. Erre Irak második legnagyobb városában került sor, ahol minden muszlimok legfőbb vezetőjeként, azaz kalifaként nevezte meg magát, aki uralkodni akar ezen a területen. A kalifátus kikiáltásának napján az IÁ propagandarészlege közzétett egy videófelvétel a Szíria és Irak közötti határoszlopok megsemmisítéséről, ezzel is jelezve, hogy a nagyhatalmak által a térségre kényszerített határokat felszámolták.⁶ Az első világháború óta senkinek sem sikerült az 1916-os titkos Skyes–Picot-egyezményben rögzített, illetve az 1923-as lausanne-i békeszerződésben véglegesített határokat ilyen mértékben megváltoztatnia.

Az IÁ nem csupán egy válságot idézett elő, de maga is egy többrétegű krízis, egy hatalmi vákuum eredményeként keletkezett. A Szovjetunió szétesésétől kezdve az Egyesült Államok hegemoniája 2001. szeptember 11-ig megkérdőjelezhetetlen volt a nemzetközi rendszerben, viszont egyetlen globális nagyhatalomként sem volt mindenható. Sajnos az USA – miután katonailag beavatkozott a térségben – képtelen volt Észak-Afrikában és a Közel-Keleten stabilan működő államokat létrehozni. Líbia, Szíria, Afganisztán és Irak esete sem ezt példázta. Most olyan világban élünk, ahol nem csupán a legnagyobb hatalmak rendelkeznek a regionális *status quo*-t megváltoztatni képes befolyással, hanem egy nemrég keletkezett terrorszervezet is. Számos szakértő szerint a térség jelenlegi válságának központi problémája a nemzetállami modell válsága. A jelenség nem új keletű. Az államiság olyan eszméjét és formáját kényszerítették az itt élőkre, amely alapvetően idegen volt a térség társadalmi számára. Az itteni államok többségében olyan mesterséges képződmények, amelyek soha nem rendelkeztek valós társadalmi legitimitással. Állampolgáraik lojalitása ma is sokkal inkább kötődik a vallási felekezetekhez, a tágabb értelmű közösségekhez, törzsekhez, családokhoz és klánokhoz.⁷

Az Iszlám Állam kialakulása

A szervezet nagyon gyorsan hozott létre egy erős haderőt, másrészt tekintélyes területeket tudott birtokba venni és ott berendezkedni. 2015 őszén 22-25 000 km²-t tartott uralma alatt, ahol – ami nagyon fontos – a lakosság jelentős részének támogatását is élvezi. Irak lakosságából 9 millió fő követi az iszlám vallás szunnita irányzatát, amelynek tagjai – különösen korábbi kiváltságos helyzetükhöz képest – nagyon háttérbe szorultak a 2003-as iraki megszállás után.⁸ Hasonló a helyzet Szíriában is, ahol a teljes lakosság közel 74%-a tartozik az évtizedekig elnyomott szunniták közé.⁹ Valós és rend-

5 Rainer Hermann: *Az Iszlám Állam – A világi állam kudarca az arab világban*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2015, 25. o.

6 Uo.

7 Uo. 27. o.

8 CIA The World Factbook: Iraq. www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html (a letöltés ideje: 2015. 09. 20.)

9 CIA The World Factbook: Syria. www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html (a letöltés ideje: 2015. 09. 20.)

kívül komoly sérelmek is közrejátszottak tehát abban, hogy a szervezet ilyen gyorsan teret nyert a szunniták által lakott területeken. Ezt jól mutatja az IÁ harcos létszámának (kemény magjának) alakulása: 2005: 1000 fő,¹⁰ 2006: 1100 fő,¹¹ 2011: 1000-2000 fő,¹² 2014: 11 000 fő (6000 Irakban, 3000-5000 Szíriában) vagy 20 000-31 500 fő¹³.

A szervezet az al-Káida nemzetközi terrorszervezetből vált ki. Először az Abu Musza'b al-Zarkavi vezette Jama' al-Tawhid wal-Jihad¹⁴ nevű szervezethez tartozott, ebből vált a térség vezető terrorista mozgalmává és sok csoport „esernyőszervezetévé”, vezetőjévé. Mint korábban az al-Káida, most az Iszlám Állam vált a *primus inter pares* – első az egyenlők között – terrorista szervezetté, amelynek minden nagyobb terrorcsoport hűségesküt tett.¹⁵

Az Iszlám Állam felépítése

A szíriai Rakkát fővárosaként megjelölő szervezet feje Abu Bakr al-Bagdadi (született Ibrahim Awad Ibrahim al-Badri), aki egy súra tanácsot (13 tagú), egy katonai tanácsot (13 tagú), illetve egy hírszerző és felderítő tanácsot vezet. A másik pillért a vallási tanács és az alárendeltségébe tartozó vallási rendőrség képezi. Ezek a szervezetek – állításuk szerint – a leghatározottabban őrzik az iszlám alapjait, az ellene vétkezőket akár a helyszínen kivégzik. Bagdadi önmagát az állam kalifájának nevezi. Két helyettese Irak és Szíria helytartója, akiknek „munkáját” a megszállt területeken a 13 szíriai és iraki tartományt irányító kormányzók, illetve közel 1000 középvezető „segíti”. Utóbbiak 300-2000 dollár havi ellátást kapnak a vezetéstől, amely különféle járulékokkal egészülhet ki, utóbbi például függ a „harcos” feleségének és gyermekeinek számától.¹⁶

A szervezet katonai tanácsa a különböző műveletekért (katonai, gazdasági, adminisztrációs, terror, pénzügyi és információs) felelős, ennek gerincét azok a tisztok,

10 United States Department of State, Office of the Coordinator for Counterterrorism: Country Reports on Terrorism; April 2006, p. 220., www.state.gov/documents/organization/65462.pdf (a letöltés ideje: 2015. 09. 20.)

11 Tilghman, Andrew: The Myth of AQI. *Washington Monthly*, October 2007, www.washington-monthly.com/features/2007/0710.tilghman.html (a letöltés ideje: 2015. 09. 20.)

12 U.S. Department of State: Country Reports on Terrorism 2011, July 31, 2012, www.state.gov/j/ct/rls/crt/2011/195553.htm#ig (a letöltés ideje: 2015. 09. 20.)

13 The Islamic State of Iraq and Greater Syria: Two Arab countires fall apart. *The Economist*, June 13, 2014, www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21604230-extreme-islamist-group-seeks-create-caliphate-and-spread-jihad-across (a letöltés ideje: 2015. 09. 20.); Yeginsu, Ceylan: ISIS Draws a Steady Stream of Recruits From Turkey. *The New York Times*, 15 Sept. 2014, www.nytimes.com/2014/09/16/world/europe/turkey-is-a-steady-source-of-isis-recruits.html?_r=0 (a letöltés ideje: 2015. 09. 20.)

14 Hasim, Ahmed, S.: *From Al Kaida affiliate to the rise of the Islamic Caliphate: The evolution of the Islamic State of Iraq and Syria (ISIS)*. RSIS Nanyang Technological University, 2015, p. 2.

15 A nigériai Boko Haram és a szómáliai al-Shabaab 2015 márciusában, a líbiai Iszlám Fiatalok Shura Tanácsa (Islamic Youth Shura Council) még 2014-ben, az afganisztáni tálibok 2015-ben. Hanna Ucko Neill: *African insurgent groups look to ISIS as they face increasing pressure*, www.iiss.org/en/Topics/islamicstate/african-groups-isis-f2d1 (a letöltés ideje: 2015. 12. 11.)

16 Special Report: Islamic State, p. 18.

„szakemberek” alkotják, akik Szaddam Husszein rendszerében – az akkor kiváltságos helyzetben lévő szunnita kisebbség tagjaként – katonai, rendőri, politikai vagy titkosszolgálati vezetők voltak.¹⁷ A kabinet tagjai a „hadügyért”, a fegyverzetért, a külföldi harcosokért, az öngyilkos merénylőkért, az általános biztonságért, a foglyokért, a koordinációért, az adminisztrációért, a pénzügyekért, illetve a szociális szolgáltatásokért felelősek. Szóvivőjük a szíriai Abu Mohamed al-Adnani al-Shami (eredeti nevén Taha Subhi Falaha).¹⁸

Az Iszlám Állam igazi erejét a külföldi harcosok alkotják. A dzsihadisták közel 80 országból érkeztek. Létszámuk majdnem 20 000 fő.¹⁹ Külföldi harcosok a következő országokból érkeztek a legjelentősebb számban: Tunézia 3000, Szaúd-Arábia 2500, Marokkó 1500, Franciaország 1200, Németország 600, Jordánia 1500, Oroszország 1500 fő, Törökország 1000 fő.²⁰ A fegyveresek közül sokan rendelkeznek harci tapasztalatokkal, amelyeket az al-Káida kötelékében vagy a szíriai, esetleg az iraki hadseregben szereztek, ahonnan dezertáltak. Az Iszlám Állam létszáma elsősorban más dzsihadista csoportok beolvasztása, illetve a meghódított területek törzsi harcosainak „csatlakozása” révén nőtt meg.

Mit kínál az IÁ? Az erőszak, a brutalitás kiélésének lehetőségét. Sikert és lehetőséget kínál arra, hogy a sok vereséget, megaláztatást elszenvedett muszlim harcosok győztes szerepben jelenjenek meg, alakítsák a térség sorsát. Az újoncok először alapos kiképzésen vesznek részt, majd ezután kerülnek be a katonai szervezetbe. Műveleteikben a fokozott mobilitás, a felőrlés és a terror elegyét alkalmazzák. Különösen hatékonyak bizonyult, amikor kisebb, mozgékony alegységek meglepetésszerű támadásokat intéztek egy terület ellen. Emellett nagy szerepe van a féktelennek és az apokaliptikusnak tűnő terrornak is, amely a szervezet pszichológiai hadviselésének döntő eleme.

17 Abu Muslim al-Turkmani (eredeti nevén Fadil Ahmad Abdallah Hayyali), Baghdati első helyettese, aki az iraki műveleteket irányítja, a Baath párt tagja, illetve a különleges erők tisztje és a hírszerzés alezredese volt Szaddam uralma alatt. Abu Ali an-Anbari (eredeti nevén Abu Ali Qurdash al-Turkmani), a másik helyettes és a szíriai kormányzó tornatanár és a Baath párt egyik vezetője volt Észak-Irakban. Abu Ayman al-Iraqi (felvett nevén Abu Mohammad al-Sweidawi) egykor ezredes volt a légierő hírszerzésénél. Hasonló múltja van Abu Qasimnak (felvett nevén Abdullah Ahmad al-Meshadani), aki a külföldi harcosok és az öngyilkos merénylők toborzója; Abu Lu'az-nak (felvett nevén Abdul Wahid Khutnayer Ahmad), a biztonsági főtisztnek vagy Abu Shema-nak (felvett nevén Fares Raif al-Naima), aki az áruházak és az ellátás felelőse, illetve Abu Suja-nak (felvett nevén Abdul Rahman al-Afari), aki a támogatásokat osztja és a mártírok családjainak ellátásáért felel. Barrett, Richard: *The Islamic State*. TSG, November 2014, pp. 24–30., <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf> (a letöltés ideje: 2015. 09. 20.)

18 Rainer: *i. m.* és Barrett: *i. m.* pp. 29–32.

19 Az Iszlám Állam a külföldi harcosait nemcsak a szíriai hadszíntéren használja fel, hanem visszaküldi őket azokba a nyugati országokba, ahonnan érkeztek, ahol potenciális biztonsági kockázatot jelentenek. Ezzel a fenyegetéssel egyelőre még nem tudnak mit kezdeni a hivatalos szervek. Besenyő János: Not the invention of ISIS: Terrorists among immigrants. *Journal of Security and Sustainability Issues*, 2015, Volume 5, Number 1, pp. 5–20.

20 Ruzsbacky Zoltán: Nem kér az iszlámból a britek többsége. *Magyar Nemzet Online*, 2015. április 2., <http://mno.hu/kulfold/nem-ker-az-izlambol-a-britek-tobbsege-1280069> (a letöltés ideje: 2015. 09. 26.) és Barrett: *i. m.* p. 16.

Célok és tervek

Az Iszlám Állam nemcsak terrorszervezetként, hanem jól működő csoportként is hosszú távra megtervezi tevékenységét. Mint elemzők megtalálhatjuk tervezési módszereik szintjei között a nagystratégiai tervezést (politikai szint), a katonai stratégiai szint katonai céljait és a harcászati szintű módszereket, alkalmazásokat és eljárásokat is.

Politikai célok²¹

Az IÁ a *hard power* eszközeivel a következő célokat kívánja felsőbb stratégiai (politikai) szinten megvalósítani:

- Irak és Szíria kormányzatainak megdöntése, a politikai hatalom átvétele;
- egy iszlám állam megalakítása és a külső veszélyektől való védelme;
- kiterjeszteni az IÁ területét, tehát a nagy muszlim közösség (umma) kialakítása.

A *hard power* alkalmazásán azt értik, hogy támadásaikkal a hitetlenek részleges felmorzsolását valósítják meg. Ezt követően kihasználják a káoszt és a helyzetet, hogy a hitetlenek teljes összeomlása befejeződjön. A következő lépés az lenne, hogy kitöltik a hatalmi vákuumban keletkezett teret, majd a teljes állami területet ellenőrzésük alá vonják.

Az IÁ nagystratégiája²²

- A már az al-Káida által meghirdetett kalifátus létrehozása, az államhatárok lebontása a térségben;
- Önálló államot alapítani, majd azt stabilizálni.
- A muszlimok tömegeit ide zarándokoltatni.
- További terjeszkedés a világban.

Az IÁ katonai stratégiája²³

- A szunnita területek ellenőrzés alá vonása, a térség városainak és kritikus erőforrásainak ellenőrzése.
- Védelmi zóna létrehozása a kurd területek határain a kurd katonai támadások ellen.
- A szíriai kormányerők és az iraki biztonsági erők további pusztítása, védelmi képességeik lebontása, felőrlése.
- Az iraki területek elfoglalása, a síita területekről indítható támadások elleni védelem kialakítása.

21 Lewis, Jessica D.: *The Islamic State: a Counter-Strategy for a Counter-State*, www.understandingwar.org/report/islamic-state-counter-strategy-counter-state

22 Lewis, Jessica D.: *i. m.* p. 10.

23 Lewis, Jessica D.: *i. m.* pp. 11–12.

- A szíriai területen az al-Nuszra szervezet semlegesítése.
- További területek hódítása.

Az IÁ középtávú célja, hogy Irak és Szíria területét ellenőrzése és uralma alá hajtja, majd a szomszéd országok szunnita lakosságát és területeit Szaúd-Arábiában és Jemenben is kontrollálja. Tevékenységüket kalifátusban, egy kalifa vezetésével, a Korán előírásai szerint és a *saría* törvénykezésével szeretnék irányítani. „*A saría a muzulmánok felfogásában »a teljes ember megvalósítása«, szabályozza az emberi lét minden szféráját. Megkülönböztet olyan cselekedeteket, amelyek etikailag kifejezetten tiltottak (harám), kifejezetten megparancsoltak (vádzsib), helytelenítettek, de nem tiltottak (makrúh), ajánlottak, de nem megparancsoltak (mandúb), közömbösek (mubáh). Csupán kevés olyan dolog van, ami konkrétan tilos vagy megparancsolt, a mindennapi élet legtöbb cselekvése a mubáh kategóriájába esik. Minden, ami kívül esik a harám (tilos) kategórián, az megengedett.*”²⁴ A *saría* szó szerinti értelmezését valósítják meg: a nőket, férfiakat elkülönítik, öt alkalommal köteles mindenki imádkozni, az alkohol, a dohány élvezete tilos. A férfiak kötelezően szakállt viselnek.

Akik nem tudnak elmenekülni, adót (védelmi pénzt) kötelesek fizetni. Nasseráni (N) betűvel jelölik azokat a házakat, ahol keresztények laknak, a síiták házait a szélsőséges szunniták által használt pejoratív Raid (R) betűvel jelölik. Civil káderek gondoskodnak az áram termeléséről, elosztásáról, a főzőgázról, a sütődék működéséről. A kórházak állítólag ingyenesek, ingyen konyhák vannak, fogyasztóvédelmi hatóság ellenőrzi az áruk minőségét. Az öregek számára öregotthont, vallási iskolákat és egyéb szociális létesítményeket is üzemeltetnek.²⁵ Az igazolvánnyal, pénzzel, zászlóval, rendelkező állam pszeudo (hamis) állam. Célja egy kalifátus létrehozása, melyet az inkompetens iraki biztonsági erők, a szíriai polgárháború és a marginalizálódott szunniták miatt kialakult helyzet tett elérhetővé.

Az Iszlám Állam létrejöttének okai

A csoport/szervezet vonzerejét részben az adja, hogy – ígérete szerint – harca során megtisztítja a közel-keleti muszlim területeket, ennek érdekében a fiatal muszlimokat arra ösztönzi, hogy csatlakozzanak a dzsihádroz, ami – állítása szerint – páratlan lehetőség arra, hogy részt vegyenek a Közel-Kelet új politikai rendjének kialakításában. A terroristák egy olyan modern állam létrehozását ígérik, ahol nincs rasszizmus és szektariánus feszültség, ahol az iszlám hívei romlatlan államként tekintenek a kalifátusra.²⁶ Aki akcióra éheznek, Bagdadival tart. Az iszlám állam varázsához tartozik, hogy a közigazgatás minden szintjére rátelepszik. A gazdaságot, az oktatást, a muszlim társadalom minden szintjét, az öregeket, a fiatalokat és a nőket is megpróbálja irányí-

24 Rostoványi Zsolt: Mit kell tudni az iszlámról? Budapest, Kossuth, 1983, 66. o.

25 Charlie Winter: Women of the Islamic State. A manifesto on women by the Al-Khanssaa Brigade, pp. 29–36., www.quilliamfoundation.org/wp/wp-content/uploads/publications/free/women-of-the-islamic-state3.pdf

26 Rainer: *i. m.* p. 39.

tása alatt tartani. Bagdadi tanult az al-Káida hibáiból, mely nemcsak azért veszítette el népszerűségét, mert egy, a mindennapi élettől elidegenedett szaúdi milliárdos és egy egyiptomi értelmiségi irányította, hanem azért is, mert a szervezet úgy döntött, a dzsihádot a Közel-Kelet határain kívülre importálja.²⁷

A szíriai konfliktus három szintje kapcsolatban állt egymással. Az első a *politikai szintér*: Irakban és Szíriában forradalmi helyzet állt elő, az uralkodó elit nem tudott már a régi módon kormányozni. A társadalom rétegei pedig már nem akartak a régi módon élni. A helyi szintre rátelepedett a Szaúd-Arábia és Irán közti, a regionális vezető hatalmi pozícióért folyó pusztító vetélkedés, amit az amerikai és orosz globális érdekek is kereszteztek. A második a *gazdasági szintér*: a Világbank 2010-ben kiszámította, hogy az arab világban 2020-ig legalább 100 millió új munkahelynek kellene létrejönnie, csak így nyílhatnak távlatok a fiataloknak. 1980 és 2008 között Ázsia országai átlagosan évi 5%-os növekedést tudtak felmutatni, ugyanekkor a világgazdaság csak 2%-os, az arab államok ellenben mindössze 0,2%-os növekedést produkáltak. Ebben a helyzetben a szíriai és iraki fejlődés lehetősége nagyon korlátozott volt, amit a polgárháború, illetve az etnikai és vallási ellentétek csak súlyosbítottak. A harmadik a *társadalmi szintér*: a nemzetiségi, vallási vagy egy vallás irányzatain belüli feloldhatatlan ellentétek, a térségbe történő nyugati behatolás, a mesterséges határok, de főként a széteső állami hatalom féktelen erőszakot gerjesztett. A térségre nem alkalmazható a demokrácia modellje, a nagycsalád, klánra, törzsre épített struktúra nem mozdult előre, nincs – európai értelemben vett – nemzeti tudat, társadalmi osztály, réteg, illetve ez csak a lakosság elenyésző részét érinti.²⁸

A gazdasági háttér

Az IÁ bevétele elérheti az évi 2-4 milliárd dollárt. A bevétel 38%-át az olaj-, 17%-át a földgáz-kereskedelem, 10%-át a foszfátbányászat és a cementgyártás, 7%-át a gabona- és árpatermelés, 2%-át a támogatások teszik ki. Pénzügyi alapját a tartományokban maffiaszerű módszerekkel beszedett védelmi pénzek is támogatják, ez 2014-ben havi 12 millió dollárt jelentett. A régiségek, műkincsek eladása 2014-ben további 18 millió, a túszejtések pedig 125 millió dollár bevételt jelentettek. A szervezet saját adórendszert épített ki, az élelmiszert szállító autókra 300, a többire 800 dollár „illetéket” vetettek ki. Irakban napi 50 000, Szíriában napi 20 000 hordó kőolajat termelnek ki az IÁ számára, amelyet hordónként 20 dollárért – főként a török feketepiacon – értékesítenek. Ez napi 2-4 millió dollár bevételt jelenthet.²⁹ (Egykor még 80-120 000 hordós volt a napi kitermelés, ami a légicsapások miatt csökkent le.³⁰) Más ásványkincsekből is jelentős a bevétel. Az évi egymillió tonna foszfáttermelés 50 millió dollárt, a cementgyártás – 3 millió tonnás éves termeléssel – 583 millió dollárt hoz a „konyhára”.

27 Loretta Napoleoni: *i. m.*

28 Rainer: *i. m.* pp. 9–10.

29 Rainer: *i. m.* pp. 24–28.

30 1 barell, 1 amerikai hordó = 158,98 liter \approx 0,136 tonna nyersolaj.

A terrorista és egyéb kriminális tevékenységek (például emberrablás) 70-200 millió dollár bevételt eredményezhetnek. A moszuli bankok elfoglalása és kirablása 425 millió dollárt juttatott a szervezet kezére.³¹

Az Iraki Biztonsági Erők (Iraqi Security Forces, ISF)

A 2015-ös év elején az iraki biztonsági erők felépítése a következő volt.³²

Iraki Szárazföldi Hadsereg (Iraqi Army, IA):

- egy harckocsizó hadosztály,
- 4 gépesített hadosztály,
- 3 gépkocsizó hadosztály,
- 1 lövészhadosztály,
- 2 lövészdandár,
- 1 parancsnoki hadosztály.

Ez összesen 100 000 főt jelent.

Légvédelmi Parancsnokság (Air Defense Command, ADC): 2 légvédelmi hadműveleti központ alakult meg a 4 tervezetből; 4000 fő.

Iraki Légierő (Iraqi Air Force, IqAF): 8 repülőszázad alakult meg a tervezett 24-25-ből; 5000 fő.

Iraki Haditengerészet és Tengerészgyalogos Erők (Iraqi Navy and Marines, IqN/M): 1-1 haditengerészeti dandár és tengerészgyalogos dandár, 3600 fő.

Terrorizmusellenes Szolgálat (Counter Terrorism Service, CTS): 8-9 zászlóalj jött létre a tervezett 21-ből; 2 dandár alakult meg a 7 tervezetből; 5000 fő.

Szövetségi Rendőrség (Federal Police, FP): a tervezett 14-ből 6 szövetségi rendőr hadosztály alakult meg, 43 000 fő.

Határrendészeti Erők (Department of Border Enforcement, DBE): 5 szektorban egy-egy hadosztály szintű gépesített és haditengerészeti határőr erőt hoztak létre, 60 000 fő.

Olajrendőrség Igazgatóság (Oil Police Directorate, OPD): 4 igazgatóságot alakítottak ki, 3 infrastruktúravédelmi szolgálattal (95 000 fő).

Kurd Regionális Gárda (Kurd Regional Guards, KRG): 8 dandár alakult meg a tervezett 26-ből, 5000 fő.

Az iraki fegyveres erők 270 harckocsival (130 M1A1 Abrams, 120 T-72, 50 T-55), 4000 páncélozott harcjárművel, 1061 tüzérségi eszközzel, 81 többcélú, illetve szállító helikopterrel, továbbá 10 felderítő és 13 harci helikopterrel rendelkeznek. A légierő 77 eszközzel rendelkezik (többségében kiképző és szállító gépekkel_ Cessna, C-130 Hercules stb.), csapásmérő erőt még egy SZU-25-ös csatarepülő század hét gépe jelent. A haditengerészet fő feladatát a járőrözés és a tengeri határ biztosítása teszi ki,

31 Brisard Jean-Charles – Martinez, Damien: *Islamic State: The Economy-Based Terrorist Funding*, pp. 6–9., <https://risk.thomsonreuters.com/sites/default/files/GRC01815.pdf> (a letöltés ideje: 2015. 11. 11.)

32 Military Balance 2015, pp. 330–331.

amit 32 őrhajó és őrnszázad lát el. A legnagyobb biztonsági erő felett a belügyminisztérium rendelkezik (531 000 fő), a rendőrség állománya ebből 302 000 fő. A biztonság szavatolása érdekében főként a robbantások, az etnikai ellentéteken alapuló összecsapások ellen próbálnak fellépni. Az ország területei eltérő képet mutatnak a biztonsági helyzet, illetve az állampolgárok személye és anyagi javai védelme szempontjából. Az északi kurd területen a pesmerga harcosokból alakult rendőri és katonai erők lényegében garantálják a személyi biztonságot, de az ország déli és Bagdad környéki területein még rendszeresek a magas áldozattal járó robbantásos és egyéb merényletek. Ennek főként a szunnita–síita ellentét az oka, a rossz közbiztonság, a szegénység, a gazdasági problémák, a korrupció mellett. Az IÁ elleni koalíció létrehozása óta közel 20 000 iraki katonát készítettek fel az USA tanácsadói a terrorszervezet elleni küzdelemre.³³

Az Iszlám Állam stratégiája

A szervezet az ellenségei ellen klasszikus terrorakciókat követ el, a lehető legtöbb ember megölésével a lehetséges legnagyobb félelmet kelti. A célzott gyilkosságok és kivégzések az ellenség elrettentését szolgálják, amihez az is hozzátartozik, hogy az első alegység a meghódított városban azonnal önkényes kivégzéseket hajt végre a főtéren. Ez a félelemkeltés mellett azt a célt is szolgálja, hogy a lakosság egy része elmeneküljön. Mivel az Iszlám Állam propagandarészlege videókat terjeszt az efféle mészárlásokról, a meghódított területek lakossága tudja, hogy mire számíthat.³⁴ A szervezet másik arca a lakosságot segítő, annak egészségéért és jólétéért cselekvő tevékenység. Például a gyermekbénulás elleni oltóanyag mellett indítottak kampányt. Lényegében a régi amerikai „Shock and Awe”, azaz sokkoló és lefejező csapások stratégiáját valószínűsítják meg.

Az újoncokat táborokban képzik ki. Ilyenek minden nagyobb városban működnek, amely az Iszlám Állam ellenőrzése alatt áll. A dzsihadisták abban a biztos meggyőződésben indulnak egy-egy ütközetbe, hogy ha elesnek, „vértanúk” (sáhidok) lesznek, így bizonyosan a Paradicsomba jutnak, és haláluk révén halhatatlanná válnak. Az, hogy a „hitetlenek” megölése során készek maguk is meghalni, mindenféle párbeszédet lehetetlenné tesz velük. Az empátiára és a gyászra való képesség kiveszett belőlük; gyönyörűségüket lelik a gátlástalan erőszakban, még gyerekek és nők lefejezésében is.

Az Iszlám Állam fennmaradásának második oka hatékony katonai szervezetében keresendő. Abu Bakr al-Bagdadi már a börtönben toborozni kezdte az amerikai megszállás idején lecsukott volt iraki tiszteteket, akik értenek a klasszikus hadvezetéshez, a megtévesztéshez, a felforgatáshoz. (A 2003-ban felszámolt iraki hadsereg volt tisztjeit csak azzal a feltétellel vették fel a szervezetbe, ha kijelentették, hogy „megbánták”

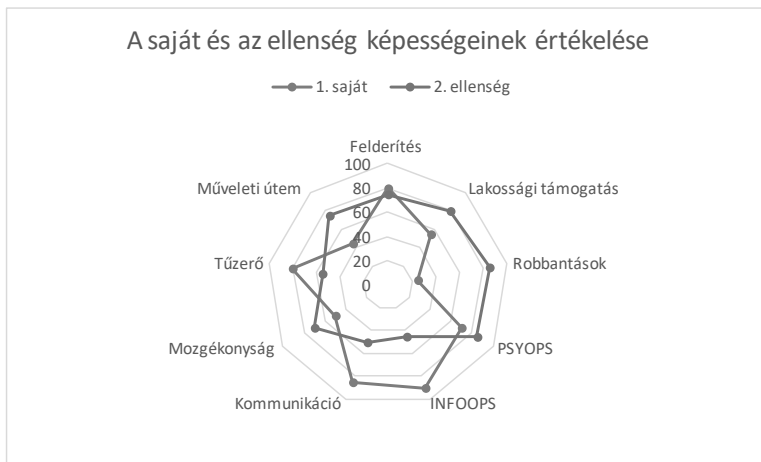
33 www.washingtonpost.com/world/in-baghdad-us-defense-secretary-to-size-up-iraqi-forces-will-to-fight/2015/07/23/384b284e-30ad-11e5-a879-213078d03dd3_story.html (a letöltés ideje: 2015. 12. 12.)

34 Rainer: *i. m.* p. 56.

tettüket, és hűségüket tettek.) Az al-Káida volt harcosai ugyanakkor a gerillaharcban rendelkeznek jártassággal.³⁵

Tevékenységük tervezésénél a volt szovjet/orosz iskola hadműveleti, harcászati elveit, a felforgató és mélységi műveletek alkalmazását, az afgán, iraki és egyéb hadszínterek tapasztalatait fedezhetjük fel. A hibrid hadviselés minden elemének – reguláris erők (lövész, harckocsizó, tüzérség), a könnyűfegyverzetű alakulatok, az irreguláris csapatok, az információs hadviselés – alkalmazása mellett a közösségi média³⁶ minden spektrumát kihasználják. Az IÁ stratégiájának egyik fontos eleme, hogy működési területén mindig az ellenőrzött zóna, támogató zóna és a támadott zóna felosztást alkalmazza. A szervezet súlypontját (Center of Gravity, CoG) a szervezet külföldi harcosai, dzsihadistái és a szunnita lakosság képezi. A tervezésnél a rommeli gyors, mozgékony csapások, a magas helyi értékű pontok (olajmezők, gázmezők, gátak, nagyobb városok, kritikus erőforrások³⁷) irányába történő előrenyomulás a meghatározóak. Ezt követően a „tisztítsd meg, építsd ki, tartsd meg” (clear, build, hold) elvek mentén haladnak tovább. Erősségük a könnyű fegyverzet, a jó felderítés és kommunikációs képességek,³⁸ a mozgékony, a tüzerő, a robbanóeszközök alkalmazása és a lakossági támogatás. A tervezésnél alapelv a teljes körű médiajelenlét a lakossági támogatás megszerzése érdekében.

A saját és az ellenség képességeinek értékelésénél a műveleti ütemüket, lakossági támogatásukat, robbantásokat és információs műveleteiket kell kiemelniük.

1. ábra: A saját és az ellenség képességeinek értékelése (a szerző szerkesztése)

35 Uo. pp. 58–60.

36 Winter, Charlie: *The Virtual 'Caliphate': Understanding Islamic State's Propaganda Strategy*, pp. 18–21., www.quilliamfoundation.org/wp/wp-content/uploads/publications/free/the-virtual-caliphate-understanding-islamic-states-propaganda-strategy.pdf (a letöltés ideje: 2015. 11. 25.)

37 Barrett: *i. m.* p. 52.

38 A Twitteren 2014-ben 50 000 követőjük volt, a napi tweet-ek száma 2013. 09. 17. és 10. 17. között 100 000- 250 000 darabot tett ki. Barrett: *i. m.* p. 59.

Az IÁ stratégiája az, hogy úgy törekszik a katonai végállapotra, hogy nem a katonai győzelem elérése a cél, hanem a nyugati erők kivonulása. A szervezet megtörni, kifárasztani és kivéreztetni akarja a mi erőinket, az aszimmetrikus és gerilla hadviselés, illetve a terrorizmus módszereivel, a teljes információs hadviselés alkalmazása mellett, amellyel a közvéleményünkre mér csapást.

Az IÁ hibrid hadviselése elleni küzdelem lehetséges stratégiája

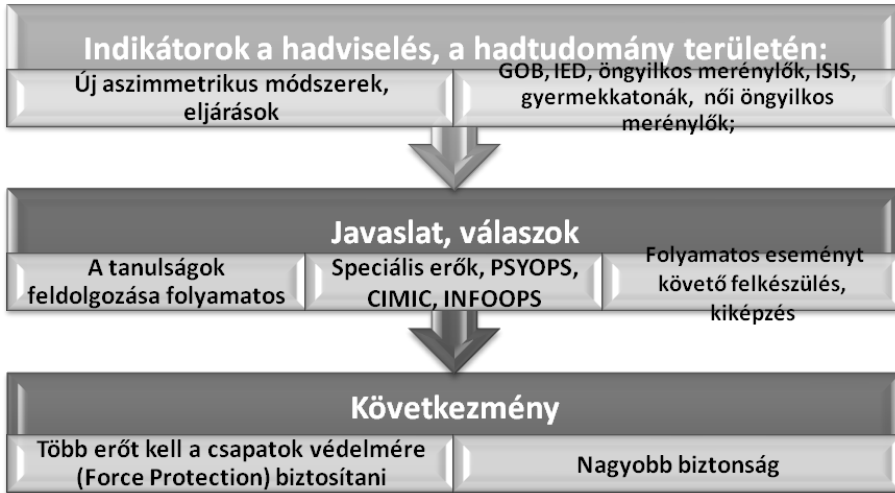
A felmerülő hadtudományi problémákra szeretném a figyelmet ráirányítani. Mivel a hadtudomány elsősorban a fegyverzet, a szervezet és az eljárási módok kérdéseinek megválaszolásával foglalkozik, ezért ezekre a területekre helyezném a fókuszot. Vizsgálati módszerként az *indikátorokat* – mint a probléma, a kérdéskör olyan jelzéseit, melyek fontos és meghatározó módon mutatják a hadtudomány területén fellelhető eltéréseket, abnormalitásokat – a lehetséges *hadtudományi válaszokat, javaslatokat* és a *következmények* bemutatását választom.

Az IÁ hibrid vagy aszimmetrikus hadviselésével³⁹ szemben, mely mindenre kiterjed, szintén egy széles, összetett megközelítési stratégia felvázolása szükséges. Az aszimmetrikus hadviselés: *„Pontosan körvonalazott politikai célok érdekében folytatott, gyakran több szervezet ideológiai, vallási, etnikai közösségén alapuló katonai és nem katonai műveleteket, eljárásokat és módszereket alkalmazó, közvetlen és közvetett hatásokra építő és egymás hatásait felerősítő, a biztonság különböző dimenzióinak területét veszélyeztető harcmodor, főként harcászati eljárás, melynek együttes hatásával kényszeríthetjük akaratunkat az ellenségre.”*⁴⁰ A gazdasági, politikai, diplomáciai, pénzügyi, informatikai irányvonalak felvázolását jelen írás nem tudja vállalni, és a katonai (hadtudományi) terület kibontását is csak a következő területekre összpontosítja.

Az első kérdéskör a hadtudomány kérdéskörében az új módszerek megjelenése, azaz maga az aszimmetrikus hadviselés a maga indikátoraival. Ezek például: az aszimmetria kérdése, az öngyilkos merénylők, a házi készítésű robbanóeszközök, a gyermekkatonák, a női öngyilkos merénylők, a belső támadások és az Iszlám Állam eljárási módszerei.

39 Resperger István – Kis Álmos Péter – Somkuti Bálint: *Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással.* Budapest, Zrínyi Kiadó, 2013, 25. o.

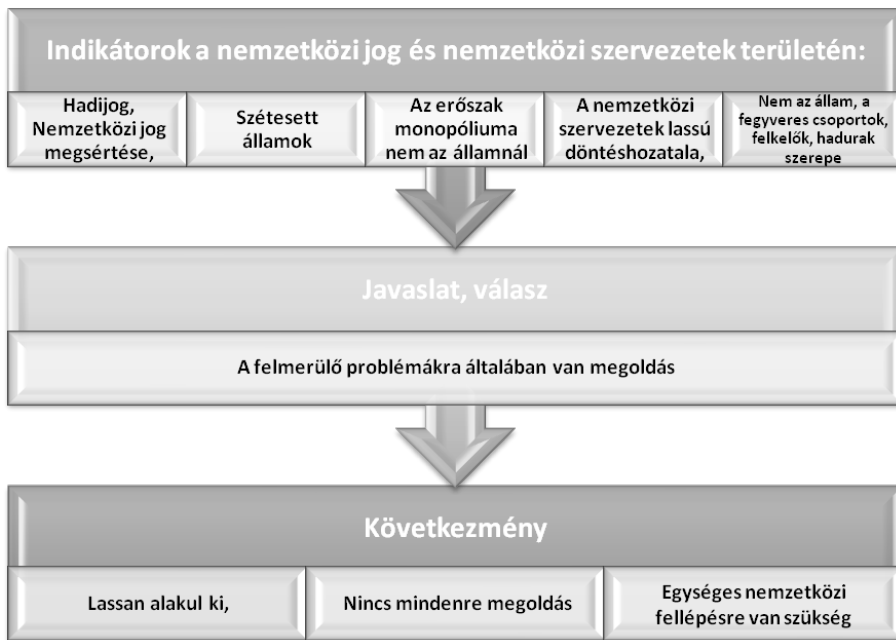
40 Uo.

2. ábra: Indikátorok⁴¹

A tapasztalatok feldolgozása után megállapíthatjuk, hogy csapataink felkészítése következtében a harcászati szintű eseményekben, módszerekben kisebb lépéshátrányban vagyunk, de a stratégiai szinten folyó küzdelemben nagyobb hiányosságokra figyelhetünk fel. Ezek között említeném meg a kulturális, történelmi, vallási szintre is kiterjedő, összetett küzdelemben elkövetett tervezési, felkészítési és végrehajtási problémákat. Míg speciális erőink, a CIMIC (Civil–Military Co-operation, Civil–katonai együttműködés) és a pszichológiai és információs műveletek e területén rengeteg törekvés tapasztalható, saját erőink védelmében még vannak hiányosságok.

A második kérdéskört a nemzetközi környezet, a nemzetközi szervezetek és az erőszak kérdése köré csoportosítom. A jelenkori konfliktusok legfőbb jellemzőjévé vált az államiság hiánya: az állam büntető- és felelősségre vonó képessége, az erőszak monopóliuma kikerült az állam kezéből a fegyveres konfliktusokban. Emiatt a fegyveres küzdelem jellege, módszerei és az *erőszak szintje* is jelentősen megnövekedett. Azaz nincs biztonság a katonának, a polgári lakosságnak, főként nem a nőknek, de a nemzetközi szervezetek, az újságírók, a média munkatársai, továbbá a nem állami szervezetek dolgozóinak sem. A szakértők többsége az erőszak monopóliumának idegen kézbe jutását jelöli meg a probléma gyökerének, mert az erőszak „joga” a szakadárók, a gerillák, a hadurak kezébe került, és ők végtelen és mértéktelen brutalitással élnek vele.

41 Resperger István: *Az aszimmetrikus hadviselés. Belülről jövő fenyegetések. A „green on blue” (GOB) támadások háttere és az ellenük való védelem.* Előadás az MHTT Aszimmetrikus hadviselés konferenciáján, Budapest, 2014. 11. 12-én.

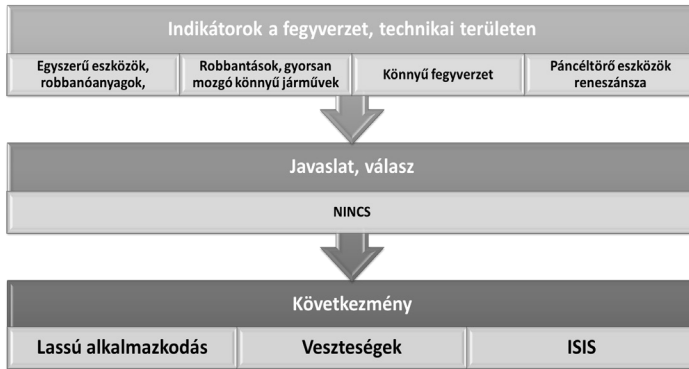
3. ábra: Indikátorok a nemzetközi területeken⁴²

A tudomány a fegyverzettechnika területén indikátorokként jeleníti meg az egyszerű eszközök, a tömeges robbantásokhoz szükséges robbanóanyagok, a gyorsan mozgó, könnyű járművek, a könnyű fegyverzet és a páncéltörő eszközök alkalmazását.⁴³ Javaslat erre a területre, amely megfelelő válasz lehet a kihívásra, még nincsen, nagyon lassú az alkalmazkodás, nagyon magas a veszteségek aránya.⁴⁴

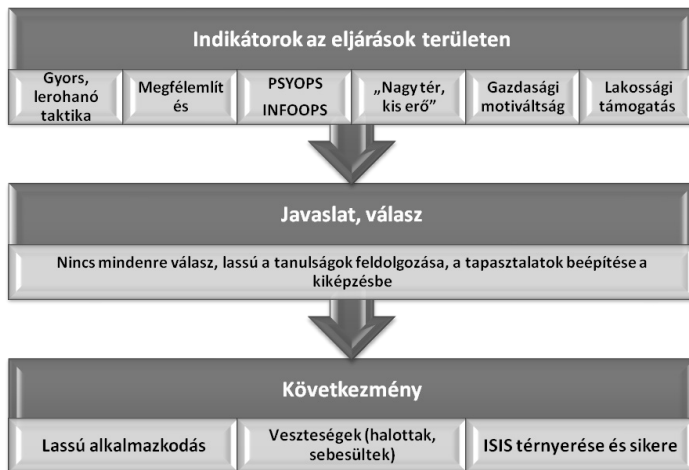
42 Uo.

43 Lásd a 2003-as iraki háborút! Az iraki ellenállás mértékéről és jellegéről a 3. (USA) gépesített zászlóalj harccsoportjának (Task Force 2-7) harci naplójában találunk feljegyzéseket. A zászlóalj harccsoportot előrevett osztagaként alkalmazták. A harci napló legtöbbször az RPG-7 kézi páncéltörő gránátvetővel végrehajtott támadásokról tudósít (11 alkalom). A legtöbb áldozat (15%) a háború alatt ettől a fegyverfajtától halt meg.

44 Lásd még: Islamic State Weapons In Iraq And Syria, pp. 7–12., http://conflictarm.com/wp-content/uploads/2014/09/Dispatch_IS_Iraq_Syria_Weapons.pdf (a letöltés ideje: 2015. 12. 07.)

4. ábra: Indikátorok a fegyverzet területén⁴⁵

A hadtudomány – talán korunk leggyorsabban változó területe – a módszerek és eljárások alkalmazásának, főként változatos alkalmazásának a kérdése. Az aszimmetria mindenképpen súlyponti kérdés a hadtudományon belül, hiszen „a módszer maga a szervezet”: direkt és indirekt hatások érvényesülnek egy időben, akár katonai, gazdasági, kiber-, pszichológiai, pénzügyi vagy egyéb manőverről legyen szó, ez adja az aszimmetria velejét. A rommeli gyors lerohanó taktika, a megfélemlítés, az apokaliptikus fellépés, a gazdasági érdek érvényesítése különböző módszerek által, a meglévő vagy kivándó lakossági támogatás kérdése adja az indikátorokat vizsgálatunkban. A válasz mindentse az, hogy a tanulságok előzetes feldolgozása már a hadszíntereken be kell hogy következzen, de időre van szükség a kiképzésbe történő bevitelre a veszteségek csökkentése céljából. Ezen a területen a nyugati hadikultúrák lépéshatárányban vannak.

5. ábra: Indikátorok az eljárásokban⁴⁶45 Resperger István: *Az aszimmetrikus hadviselés... i. m.*

46 Uo.

Az eljárásokkal szoros összefüggésben kell megvizsgálunk a tudomány – az ismeretek rendszere – szervezetekre ható, azokat megváltoztató eredményeit. A kis létszámú csoportok, a könnyű fegyverzetű gyors gépjárművek, az állandóan új helyzetek és a taktikai változtatások, a tömegesen elterjedő egyre hatékonyabb könnyűfegyverzet mind átalakítják a fegyveres erők művelési környezetét. Akármilyen indikátorokat választunk, van megoldás, hiszen a nyugati hadtudomány ennek következményeként – bár veszteségeket kénytelen elviselni – folyamatosan alkalmazkodik a hadszíntéren bekövetkező gerilla, ellenálló, felkelő, vagy terrorista módszerekhez.

6. ábra: Indikátorok a szervezetekben⁴⁷

Nagyon fontos kérdés a háború vizsgálatánál az erély, az erőszak, a mérhetetlen erőszak vagy – ahogy Clausewitz fogalmaz – „a végletekre törő erőszak” elemzése a jelenkori konfliktusokban. Legtöbbször nemcsak katonai, politikai vagy felső stratégiai összefüggések kerülnek ebben a kérdésben összeütközésbe, hanem a vallás, a társadalmi tér, a kultúra, illetve a szocializációs háttér is jelen van. Pontosán az Iszlám Állam szervezete mutatja meg, hogy az a rendkívüli és döbbenetes erőszak, amelyektől visszariadnak a nyugati hatalmak, milyen gyors sikereket tesz lehetővé, de nyilvánvalóan csak az adott társadalmi, vallási közegben.

A győzelem és a stratégiai hadtudományi kérdései

„Az ellenség hadseregét le kell győzni, a területét el kell foglalni, és a lakosság akaratát meg kell törni”⁴⁸ – ez jellemzi a clausewitzi szentháromságra épülő győzelmi stratégiát.

⁴⁷ Uo.

⁴⁸ Clausewitz, Carl von: *A háborúról*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2013, 171. o.

giát. A mostani konfliktusok (Líbia, Szíria, Irak, Afganisztán) viszont azt mutatják, hogy az ellenség a katonai végállapot elérésére úgy törekszik, hogy elérje a mi kivonulásunkat. Céljuk: megtörni és kifárasztani, kivéreztetni a mi erőinket, és ehhez az aszimmetrikus hadviselést alkalmazzák.

Mi lehet a mi stratégiánk?

A katonai végállapot megteremtése után a politikai végállapot megvalósítására az eddig tervezett 5-10 éves intervallum sajnos nem elegendő, mert a szétesett államok helyrehozatala még normál társadalmi szinten állók esetén is nehéz, de egy elmaradt térség gondjait rendezni rendkívül szűkös. Ezek mellett a biztonságot kell folyamatosan garantálni, egy időben a humanitárius és a harci feladatok ellátásával. Célunk a biztonság megteremtése, az akarunk rákényszerítése az ellenségre. Legyőzni és elfogni azt, megtörni, s ehhez modern, hálózatközpontú hadviselést kell használnunk. Korszerű elvek, modern eszközök, gyors győzelem a nyílt hadszíntéren, de rengeteg áldozat saját és polgári oldalon a megszállást követően. Ennek ellenére a műveletek tapasztalatai alapján, ha nem is tudunk egy NATO tervezési rendszerből kiindulva műveleteket tervezni és végrehajtani a GOP (Guidelines for Operational Planning, Hadművelési Tervezési Útmutató) és COPD (Comprehensive Operations Planning Directive, Átfogó hadművelési tervezés direktívája) módszerekkel, azok módosított változatát használhatjuk felsőstratégiai tervezésnél.

A módosított változat lényege az, hogy ezek az ellenálló és egyéb csoportok nem meghatározható súlyponttal rendelkeznek, hanem nagyon hatásos részképességekkel, mint felderítés, tűzvezetés, vezetés, kommunikáció és nem utolsósorban lakossági támogatás. Ezért stratégiánkat a feltartóztatásra és a korlátozásra kell fókuszálnunk.

A *felderítés* területén a biztonság növelése érdekében olyan rendszabályokat kell bevezetnünk, amelyek megnehezítik a saját csapataink, bázisaink, járőrútvonalaink azonosítását.

Az ellenfél *mozgékonyosságának* korlátozására a gépkocsik rendszámának távoli felismerhetőségét, továbbá üzemanyag-korlátozást kell bevezetnünk.

Az ellenség *vezetését* a felderítés hatékonyságának növelésével kell korlátoznunk. Főleg a HUMINT (Human intelligence, emberi erőforrással folytatott felderítés), a SIGINT (Signal Intelligence, rádióelektronikai felderítés) és UAV-k (Unmanned Aerial Vehicle, pilóta nélküli repülőeszköz) kiterjedt alkalmazásával.

A *tűzerő* korlátozásánál a védettségünket, a rendszabályok betartását, a személyi felszerelések szabályos viselését és a lehető legrövidebb idő alatti gyors tűzkiváltást biztosító hordmódját kell szem előtt tartanunk. Robbantásos merényletek ellen a kontra IED-módszereket kell alkalmaznunk. Ehhez a robbanóeszközökhöz való hozzáférést, begyűjtést és megsemmisítést kell bevetnünk. A csapásoknál előnyben kell részesítenünk a precíziós eljárásokat, főleg pilóta nélküli eszközök alkalmazásával.⁴⁹

49 Haskologlu, İsa – Eker, A. Alparslan – Adana, Şaban: *A Perspective of Applications of Unmanned Systems in Asymmetric Warfare*, www.ijiet.org/papers/356-K3004.pdf (a letöltés ideje: 2015. 11. 14.)

A *tervezésnél* a biztonság minden dimenziójában meg kell akadályoznunk, hogy az ellenség értékelhető, pontos információkkal rendelkezessen a mi mozgásunkról, tevékenységünkéről.

Stratégiai szintű tervezésnél a saját terveket reális katonai és politikai végállapotok kitűzése, valamint következetes megvalósítása kell, hogy jellemezze. A *lakossági támogatás* megszerzése érdekében nem szabad elnyomóként mutatkozni. Fontos és betartandó a vallás, a történelem, a hagyományok tisztelete, így talán lesz civil támogatás. Meghatározó az együttműködés a nemzetközi és a nem állami szervezetekkel.

Összegzés

Az Iszlám Állammal szembeni aszimmetrikus konfliktus jellemzője, hogy a hadszíntér egy „hatszög alakú sakktábla”. A szereplők: az IÁ és támogatói, a kialakult koalíció és támogatói, a nemzetközi szervezetek (ENSZ, EBESZ, EU, Afrikai Unió), a nem állami szervezetek (NGO, Non Governmental Organisation). A tábla közepén sajnos a belső menekültek és a lakosság található. A győzelmet az tudja kivívni, aki nemcsak a katonai győzelmet, hanem az azt követő békét is meg tudja nyerni, jobb állapotokat tud biztosítani a hosszú ideje szenvedő lakosságnak és a menekülteknek.

Az Iszlám Állam tervezési módszereinek ismeretében levonhatjuk azt a következtetést, hogy egy tervszerűen, hatékonyan felépített, üzemeltetett és minden tervezési szintre (politikai stratégiai, katonai stratégia, harcászati módszerek) kiterjedő tevékenységgel állunk szemben.

Ebben a sok-sok szereplőt, aktív geopolitikai játékost (USA, Oroszország, Szaúd-Arábia, Törökország, Irán) és geopolitikai pillért (Szíria, Afganisztán, Irak) felvonultató történetben a nemzetiségi, vallási, etnikai ellentétek éles formában befolyásolhatják a konfliktus kimenetelét.

Irodalomjegyzék

- Armstrong, Karen: *Mohamed (az iszlám nyugati szemmel)*. Budapest, Európa, 1998.
- Barrett, Richard: *The Islamic State*, <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf> (a letöltés ideje: 2015. 09. 27.)
- Bhardwaj, Maya: *Development of Conflict in Arab Spring Libya and Syria: From Revolution to Civil War*, <https://pages.wustl.edu/wuir/development-conflict-arab-spring-libya-and-syria-revolution-civil-war> (a letöltés ideje: 2015. 09. 27.)
- Brisard, Jean-Charles – Martinez, Damien: *Islamic State: The Economy-Based Terrorist Funding*, <https://risk.thomsonreuters.com/sites/default/files/GRC01815.pdf> (a letöltés ideje: 2015. 09. 27.)
- Clausewitz, Carl von: *A háborúról*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2014.
- Dupoy, R. Ernst – Dupoy N. Trevor: *The Encyclopedia of Military History*. Harper and Row Publisher, New York and Evanston, 1970.
- Hasim, Ahmed, S.: *From Al Kaida affiliate to the rise of the Islamic Caliphate: The evolution of the Islamic State of Iraq and Syria (ISIS)*. RSIS Nanyang Technological University, 2015. www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2014/12/PR141212_The_Evolution_of_ISIS.pdf (a letöltés ideje: 2015. 09. 27.)

- Haskologlu, İsa – Eker, A. Alparslan – Adana Şaban: *A Perspective of Applications of Unmanned Systems in Asymmetric Warfare*, www.ijiet.org/papers/356-K3004.pdf (a letöltés ideje: 2015. 09. 27.)
- Herrman, Rainer: *Az Iszlám Állam. A világi állam kudarca az arab világban*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2015.
- Islamic State Weapons In Iraq And Syria*, http://conflictarm.com/wp-content/uploads/2014/09/Dispatch_IS_Iraq_Syria_Weapons.pdf (a letöltés ideje: 2015. 09. 27.)
- Korán. Fordította: Simon Róbert. Budapest, Helikon Kiadó, 1987.
- Napoleoni, Loretta: *Az iszlamista főnix*. Budapest, HVG-könyvek, 2015.
- Military Balance 2015*. Ed. Neaman, Rachel. London, The Institute for Strategic Studies, 2016.
- Resperger István – Kis Álmos Péter – Somkuti Bálint: *Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2013.
- Rostoványi Zsolt: *Mit kell tudni az iszlámról*. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1983.
- Rostoványi Zsolt: *Az iszlám a XXI. század küszöbén*. Budapest, Aula, 1998.
- Simon Róbert: *A Korán világa*. Budapest, Helikon Kiadó, é. n.
- Terrill, W. Andrew: *Special Report: The Islamic State*, www.clarionproject.org/ (a letöltés ideje: 2015. 09. 20.)
- Winter, Charlie: *Women of the Islamic State. A manifesto on women by the Al-Khanssaa Brigade*, www.quilliamfoundation.org/wp/wp-content/uploads/publications/free/women-of-the-islamic-state3.pdf (a letöltés ideje: 2015. 09. 27.)
- Winter, Charlie: *The Virtual 'Caliphate': Understanding Islamic State's Propaganda Strategy*, www.quilliamfoundation.org/wp/wp-content/uploads/publications/free/the-virtual-caliphate-understanding-islamic-states-propaganda-strategy.pdf (a letöltés ideje: 2015. 09. 27.)
- www.state.gov/documents/organization/65462.pdf, (a letöltés ideje: 2015. 09. 26.)
- www.washingtonmonthly.com/features/2007/0710.tilghman.html (a letöltés ideje: 2015. 09. 26.)
- www.state.gov/j/ct/rls/crt/2011/195553.htm#ig (a letöltés ideje: 2015. 09. 26.)
- www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21604230-extreme-islamist-group-seeks-create-cal (a letöltés ideje: 2015. 09. 26.)
- www.nytimes.com/2014/09/16/world/europe/turkey-is-a-steady-source-of-isis-recruits.html (a letöltés ideje: 2015. 09. 26.)
- <http://mno.hu/kulfold/nem-ker-az-izlambol-a-britek-tobbsege-1280069> (a letöltés ideje: 2015. 09. 26.)